

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОНОМАТОПОЕТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ (НА ПРИКЛАДІ ЯПОНСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Стаття присвячена вивченню ономатопоетичної лексики української та японської мов. Також подано загальну інформацію про досліджувану лексику. Зроблено порівняльний аналіз звуконаслідувань, які імітують крики тварин та відтворюють різні природні явища у досліджуваних мовах. Було виділено спільні риси ономатопоетичної лексики української та японської мов. В окремій таблиці представлений порівняльний аналіз звуконаслідувань, котрі імітують крики тварин. У статті було зроблено висновки щодо розповсюдженості ономатопоетичної лексики та виявлено характерні особливості її вживання в українській та японській мовах.

Ключові слова: ономатопея, порівняльний аналіз, українська мова, японська мова, giseigo.

Y. Pidnykolenko, student

Taras Shevchenko National University of Luhansk, Luhansk

COMPARATIVE ANALYSIS OF ONOMATOPOEIC VOCABULARY (FOR EXAMPLE, JAPANESE AND UKRAINIAN LANGUAGES)

This article is devoted to the study of onomatopoeic vocabulary of Ukrainian and Japanese. It also contains general information about the studied vocabulary. The article contains comparative analysis of onomatopoeic vocabulary that mimics the voices of animals and reproduces various natural phenomena in the studied languages. The similarities of onomatopoeic vocabulary of Ukrainian and Japanese were highlighted here. There is a comparative analysis of onomatopoeic vocabulary that mimics voices of animals in a separate table. In this article we made findings on prevalence of onomatopoeic vocabulary and identified the characteristics of its use in Ukrainian and Japanese languages

Key words: onomatopoeia, comparative analysis, Ukrainian language, Japanese language, giseigo.

УДК 81'373.611+253:340.113]811(521:161.2)

А. Рижков, к. філол. н.

Автономний університет штату Нааяріт, Темік

СУФІКСАЦІЯ ТА ПЕРЕКЛАД ЯПОНСЬКИХ ТЕРМІНІВ-ДЕРИВАТІВ ГАЛУЗІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНСЬКОЮ

У статті розглядається суфіксація як один зі способів творення термінів кримінального права в японській мові. На основі аналізу структурно-семантичних відносин між морфемами подаються моделі суфіксального способу термінотворення, а також пропонується переклад дериватів галузі карного права українською мовою.

Ключові слова: японська мова, термінологічна суфіксація, суфіксальний спосіб термінотворення, юридична термінологія японської мови, японські терміни галузі кримінального права, еквіваленти японських юридичних термінів в українській.

Словотвір японської мови адаптується до потреб наукової номінації з огляду на інтенсивний розвиток термінології різних наукових галузей. Виникає необхідність залучення словотвірних елементів із лексичної системи загальноживаних китаїзмів, що має наслідком «спеціалізацію» деяких афіксальних морфем для позначення певних понять у різноманітних галузях знань. Зазначене явище проявляється в тому, що для утворення нових слів використовуються формальні словотвірні елементи [Пашковський 1980, с.86], морфосилаби здатні набувати нових спеціалізованих значень.

Часто критерієм зарахування словотвірного форманта до афіксів є факт його належності до термінологічної галузі вжитку. Якщо аналізований морфосилаб фігурує у термінологічному словотворі, йому «не відмовляють» в афіксальному статусі. Тому дослідники різних мов виділяють клас афіксів терміносистем [Владер 1963; Фролова 1981; Рьжков 2013]. Словотвірні можливості того чи іншого афікса обмежуються певною групою термінів, яка і визначає його продуктивність.

Дослідники солідаризуються у тому, що в термінології можуть вживатися нові афікси, які є типовими саме для конкретної галузевої лексики [Александрова 1975], що супроводжується закріпленням за ними спеціальних значень. Це відбувається тому, що словотвірні елементи мови, будучи результатом абстрагуючої роботи людського мислення, мають певні узагальнювальні значення [Амосенкова 1957]. У своїх дослідженнях щодо співвідношення кореневих та афіксальних морфем на матеріалі англійської мови Е.Ф.Скороходько зазначає: «Поняття, що виражається суфіксом, хоч і є велими загальним, тим не менш виступає в якості родового по відношенню до поняття, вираженого словом» [Скороходько 1964, с.13].

Афіксальні морфосилаби виділяються на основі детального аналізу кожного слова. Пропонується такий алгоритм їхнього виявлення у складі трикомпонентних лексем: 1) розгляд двох потенційних моделей терміна за критерієм структурної зв'язаності: $m + (m + m)$ або $(m + m) + m$ (форманти, що винесені за дужки, і є тими словотвірними елементами, префіксальний або суфіксальний характер яких слід довести); 2) визначення у слові синтаксично вільної основи (що складається, як правило, з двох силабоморфем) за допомогою тлумачних словників японської мови; обрання однієї з наведених вище моделей $(m + (m + m))$ або $(m + m) + m$; 3) аналіз афіксального характеру виділеної у моделі морфемі.

Стаття має на меті розв'язання таких завдань: 1) проаналізувати терміносистему права японської мови та виявити в галузі кримінального права одиниці, утворені за допомогою термінологічних суфіксів (для пошуку зазначених словотвірних формантів застосовується згадані вище методи); 2) запропонувати переклад відібраних термінів карної юриспруденції українською. Для зручності відстеження семантичних процесів деривації нижче подаються відповідні моделі, що містять таку інформацію: вихідні загальноживані слова з перекладом та похідні лексеми з пропонованим українським еквівалентом.

1. Словотвірна модель N + <罰>: 1) 懲戒 дисциплінарне стягнення > 懲戒罰 дисциплінарне стягнення; дисциплінарний захід; 2) 行政 管理, администрація > 行政罰 адміністративне стягнення; 3) 秩序 порядок, систематичність; послідовність > 秩序罰 дисциплінарне або адміністративне стягнення; стягнення за порушення гро-

мадського порядку; 4) 強制 примус > 強制罰 примус; примусове стягнення; 5) 執行 виконання > 執行罰 примусове застосування (права, закону); правозастосування; поліцейське правозастосування; примусове виконання або стягнення (за рішенням суду). Вихідні лексеми мають загальнозживані значення, а суфікс відносить похідні терміни до класу покарань за делікти (що не є тяжкими злочинами) або до слів на позначення реакції на правопорушення з боку правоохоронних органів.

2. Словотвірна модель N + <犯>: 1) 舉動 поведінка, вчинок > 舉動犯 злочинний вчинок (злочинна дія); протиправна дія; кримінально карана дія; 2) 形式 форма, формальність > 形式犯 звичайний злочин; 3) 實質 сутність > 實質犯 фактично скоєний злочин; дійсний злочин; 4) 警察 поліція > 警察犯 злочин, підсудний поліцейському суду; злочин співробітника поліції (поліціанта); 5) 結果 результат; наслідок > 結果犯 злочин, скоєний дією; злочин з матеріальним складом; 6) 結合 об'єднання; з'єднання > 結合犯 збіжні злочини; 7) 繼續 тривалість > 繼續犯 тривалий злочин; 8) 過失 помилка > 過失犯 злочинна недбалість; суб'єкт злочинної недбалості; 9) 故意 усвідомлення; намір > 故意犯 навмисне правопорушення (злочин); суб'єкт навмисного правопорушення; 10) 教唆 підбурювання > 教唆犯 підбурювач; підбурювання; 11) 強姦 зґвалтування > 強姦犯 насильник; гвалтівник; 12) 法定 легальність; дозволеність законом > 法定犯 злочин за статутним правом; 13) 行政 управління, адміністрація > 行政犯 адміністративна провина; адміністративне правопорушення; 14) 刑事 карна справа > 刑事犯 злочинний замах; карний (кримінальний) злочин; 15) 常習 звичай > 常習犯 звичний злочинець; рецидивіст; діяння, типове для звичного злочинця; злочин, звичний для суб'єкта; звичний (професійний) злочин; професійний злочинець; 16) 慣行 практика; звичка > 慣行犯 рецидив; 17) 偶発 випадковість, випадок > 偶発犯 випадковий (побічний) злочин; 18) 侵害 порушення (прав); пошкодження (організму) > 侵害犯 замах; делікт, спрямований на завдання ушкодження (напр., тілесного); 19) 危險 небезпека; ризик > 危險犯 делікт небезпеки; 20) 確信 впевненість, переконання > 確信犯 «в'язень совісті»; політичний в'язень (ув'язнений); 21) 幻覺 уявність > 幻覺犯 уявний злочин; 22) 身分 соціальний статус > 身分犯 посадовий злочин; злочин особливого роду; 23) 作為 навмисність > 作為犯 умисний злочин; умисне діяння. Шляхом приєднання до вихідної лексеми аналізований термінологічний суфікс бере участь в утворенні японських юридичних термінів на позначення кримінальних злочинів або осіб, що їх скоюють.

3. Словотвірна модель N + <罪>: 1) 強要 примус > 強要罪 примус; насильство; 2) 傷害 поранення, травма > 傷害罪 завдання (заподіяння) шкоди; шкода; порушення права (іншої особи); заподіяння тілесних ушкоджень; 3) 暴行 жорстокість; насильство > 暴行罪 насильство; 4) 親告 > 親告罪 злочин, що переслідується (карно) за скаргою потерпілого; 5) 強姦 зґвалтування > 強姦罪 зґвалтування; злочинний замах (зґвалтування або замах на зґвалтування); 6) 強盜 грабіж, пограбування > 強盜罪 розбій; крадіжка зі зломом; грабіж; 7) 恐喝 погроза, шантаж > 恐喝罪 шантаж; злочинне вимагання; залякування; 8) 内乱 внутрішні заворушення; громадянська війна > 内乱罪 державна зрада; злочин проти державної безпеки; 9) 逃走 втеча > 逃走罪 втеча з в'язниці; втеча з-під варти; 10) 侮辱 ображення > 侮辱罪 неповага, ображення або зневаження (органу влади); 11) 誣告 неправдиве обвинувачення > 誣告罪 наклеп; не-

правдиве обвинувачення; 12) 詐欺 обман; шахрайство > 詐欺罪 обман (омана); шахрайство; 13) 殺人 вбивство > 殺人罪 вбивство; 14) 脅迫 примус; залякування; погроза > 脅迫罪 залякування; погроза; 15) 横領 захоплення, узурація, привласнення > 横領罪 привласнення або розтрата (чужого) майна; 16) 姦通 перелюб (перелюбство) > 姦通罪 злочинні статеві зносини; перелюб (перелюбство); адюльтер; порушення подружньої вірності; 17) 賭博 азартна гра > 賭博罪 азартна гра; 18) 放火 підпал > 放火罪 підпал; 19) 背任 зловживання довірою > 背任罪 зловживання довірою; порушення довіри; 20) 騷擾 заворушення > 騷擾罪 масові заворушення; заколот; бунт; 21) 収賄 хабарництво; корупція > 収賄罪 отримання хабара; хабарництво; 22) 贈賄 корупція, хабар; підкуп > 贈賄罪 давання хабара; 23) 失火 пожежа через необережність; випадкова пожежа; пожежа через необережне поводження з вогнем > 失火罪 пожежа через необережність; пожежа, що виникла внаслідок необережного поводження з вогненебезпечними предметами; необережне поводження з вогненебезпечними предметами, що спричинило пожежу; 24) 偽証 неправдиве свідчення > 偽証罪 неправдиве свідчення (під присягою); порушення присяги; 25) 遺棄 покиннення > 遺棄罪 покиннення дружини (дитини); покиннення опікуваних (без догляду та необхідної допомоги); 26) 溢水 повінь > 溢水罪 затоплення; 27) 贓物 крадені товари; крадене майно > 贓物罪 торгівля краденими товарами; розпорядження краденим майном (краденими товарами); переховування майна, здобутого злочинним шляхом; переховування краденого; 28) 窃盜 крадіжка > 窃盜罪 крадіжка; розкрадання майна. Можна помітити, що первинна загальноновживана лексема часто має схоже значення з терміном-дериватом. Проте це зовсім не означає, що термінологічний суфікс не впливає на процес словотвору, адже він відносить похідні лексеми до класу кримінально караних злочинів.

4. Словотвірна модель N + <刑>: 1) 法定 легальність > 法定刑 покарання за статутним правом (за законом); покарання за вироком суду; правовий захід; 2) 自由 воля > 自由刑 позбавлення (обмеження) волі; 3) 宣告 вирок > 宣告刑 рішення суду, судові рішення; вирок; покарання (за вироком); 4) 処断 покарання > 処断刑 покарання; карний захід. Отже, у складі похідної лексеми термінологічний суфікс має значення *«юридичний наслідок певної (протиправної) дії, пов'язаний з ...»*.

5. Словотвірна модель N + <人>: 1) 参考 довідка > 参考人 свідок; понятий; 2) 被告 обвинувачений; підсудний > 被告人 обвинувачений; підсудний; відповідач; 3) 弁護 захист > 弁護人 адвокат; захисник; 4) 補助 допомога; підтримка > 補助人 помічник; заступник; офіційна особа, яка підтримує підсудного (напр., у справах про неповнолітніх). Семантику термінологічного суфікса в складі деривата можна визначити як *«особа, яка є носієм поняття, вираженого вихідною лексемою; особа, на яку спрямована дія поняття, вираженого вихідною лексемою»*.

6. Словотвірна модель N + <者>: 1) 被疑 підозра > 被疑者 підозрювана особа; підслідний; 2) 共犯 співучасть > 共犯者 співучасник (злочину); 3) 容疑 сумнів, підозра > 容疑者 підозрювана особа. Аналізований термінологічний суфікс має схожу семантику з попереднім словотвірним формантом.

7. Словотвірна модель N + <権>: 1) 黙秘 збереження в таємниці > 黙秘権 право зберігати мовчання; 2) 弁護 захист > 弁護権 право на захист; 3) 庇護 притулок > 庇護権 право на притулок. Суфікс позначає *«законне право особи на...»*.

8. Словотвірна модель N + <書>: 1) 陳述 заява; свідчення > 陳述書 письмове свідчення (під присягою); 2) 供述 свідчення під присягою > 供述書 письмова заява (свідчення). Термінологічний суфікс має значення «юридичний факт, зафіксований у письмовій формі».

Висновки. Отже, у статті аналізується структура 72 термінів галузі права японської мови, утворених за допомогою 8 термінологічних суфіксів. Виходячи зі структурно-семантичних властивостей термінологічних одиниць, автором були запропоновані їхні еквіваленти в українській мові.

Термінологічні афікси, приєднуючись до основи слова, покликані відносити утворені за їхньою допомогою терміни до певного класу понять, певного лексико-семантичного поля. Ця їхня властивість найкраще розкривається в афіксальних словах і виявляється, за висловом О.С. Кубрякової, у тому, що «словотвірне значення узагальне, воно системне, а не індивідуальне» [Кубрякова 1974, с.149].

Результати наукової розвідки дозволяють зробити висновок, що термінологічна суфіксація є одним з продуктивних способів поповнення складу юридичної термінології японської мови. Аналіз свідчить, що семантика термінологічних суфіксів повністю представлена в складі терміноодиниць. Робота дозволяє зробити деякі узагальнення щодо передачі семантики японських термінологічних суфіксів засобами української мови, які подано в таблиці.

№	термінологічний суфікс	семантика (у складі термінів)
1	罰	«стягнення», «застосування», «виконання», «покарання»
2	犯	«дія», «злочин», «правопорушення», «делікт», «провина», «справа», «діяння»; «суб'єкт», «злочинець», «в'язень», «ув'язнений»; «злочинний», «кримінальний»
3	罪	«злочин»; «злочинний»
4	刑	«покарання», «позбавлення»; «захід»
5	人	«особа»
6	者	«особа»
7	權	«право»
8	書	«письмовий»

Список використаних джерел:

1. Александрова Г.А. Словообразовательные аффиксы в научно-технической терминологии : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Г. А. Александрова. – Москва, 1975. – 21 с.
2. Амосенкова Е.И. Продуктивность некоторых суффиксов при образовании технических терминов в современном французском языке / Учёные записки ЛГУ, № 204. Вып 29. – Л., 1957.
3. Владер И.М. К вопросу о лексико-стилистической дифференциации словарного состава современного английского языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук/ И.М. Владер. – М., 1963. – 24 с.
4. Кубрякова Е. С. Основы морфологического анализа / Е.С. Кубрякова. – М. : Наука, 1974. – 324 с.

5. Пашковский А.А. Слово в японском языке / А. А. Пашковский. – М. : Наука, 1980. – 208 с.
6. Рыжков А.Г. Префиксация как один из способов создания терминов права в японском языке и их перевод на русский / Мовні і концептуальні картини світу : наукове видання : [збірник] / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Вип. 41. – Київ : Київський університет. – 2013. – С. 129-133.
7. Скороходько Э.Ф. Вопросы теории английского словообразования и ее применение к машинному переводу / Э.Ф. Скороходько. – Киев : Издательство Киевского университета, 1964. – 116 с.
8. Фролова О.П. Словообразование в терминологической лексике современного китайского языка / Фролова О.П. – Новосибирск : Наука, 1981. – 132 с.

А. Рыжков, к. филол. н.

Автономный университет штата Нааярит, Тепик

СУФФИКАЦИЯ И ПЕРЕВОД ЯПОНСКИХ ТЕРМИНОВ-ДЕРИВАТОВ СФЕРЫ КРИМИНАЛЬНОГО ПРАВА НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

В статье рассматривается суффиксация как один из путей создания терминов криминального права в японском языке. На основе анализа структурно-семантических отношений между морфемами предлагаются модели суффиксального способа терминообразования, а также перевод дериватов сферы криминальной юриспруденции на украинский язык.

Ключевые слова: японский язык, терминологическая суффиксация, суффиксальный способ терминообразования, юридическая терминология японского языка, японские термины сферы криминального права, эквиваленты японских юридических терминов в украинском языке.

A. Ryzhkov, PhD in Philology

Universidad Autonoma de Nayarit, Tepic

SUFFIXING AND THE TRANSLATION OF JAPANESE CRIMINAL LAW TERMS- DERIVATIVES INTO UKRAINIAN

The paper deals with suffixing as one of the means to create criminal law terms in Japanese language. The corresponding patterns of terminological derivation are highlighted in the article on the basis of the analysis of structural and semantic relations between the morphemes which constitute the terms. Also the equivalents of the Japanese terminological derivatives in Ukrainian language are suggested.

Keywords: Japanese language, terminological suffixing, suffixing as a means of terminological derivation, legal terminology of Japanese language, Japanese criminal law terms, equivalents of Japanese legal terms in Ukrainian.